

Jan A. Malinowski, A. Wesołowska, *Coaching i tutoring. W stronę nowoczesnej pracy dydaktycznej*, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2015, ss. 282.

Współczesna dydaktyka poszukuje innowacyjnych rozwiązań w obszarze metodyki pracy dydaktycznej, służących podniesieniu jakości i efektywności działań edukacyjnych, uatrakcyjnieniu oraz wspomaganiu procesu kształcenia. Kształcenie to czynności nauczania i uczenia się, to aktywność uczących się i nauczających – ucznia i nauczyciela. W strategii wielostronnego kształcenia, która pokazuje cztery drogi uczenia się, uczący się doświadcza wiedzy poprzez przyswajanie, odkrywanie, przeżywanie i działanie. Towarzyszą temu wielostronne metody kształcenia, odpowiadające profilom uczenia się i nauczania.

Obok metod kształcenia: asocjacyjnych, problemowych, waloryzacyjnych, operacyjnych, programowanych, pojawiają się metody wychowawcze oraz metody wspierania rozwoju – ucznia i nauczyciela. W pracy dydaktyczno-wychowawczej coraz częściej pojawia się potrzeba pracy zespołowej, grupowej, tutoringów rówieśniczego i nauczycielskiego. Towarzyszy temu monitorowanie i wspieranie rozwoju ucznia w różnych obszarach jego aktywności. Sam nauczyciel staje się czynnym obserwatorem, badaczem w działaniu, refleksyjnym praktykiem, mentorem i mediatorem, dokumentalistą oraz facylitatorem. Taka aktywna i świadoma postawa nauczyciela pozwala przyglądać się uczniom i poznawać sposoby konstruowania przez nich wiedzy – jak uczący się poszukuje wiadomości, jak je przyswaja, gromadzi, interpretuje i w jaki sposób z nich korzysta w dalszym uczeniu się, jak rozwija komunikację w grupie, jak rozwiązuje zadania, jak radzi sobie w sytuacjach nowych i trudnych. Współczesny nauczyciel to profesjonalny dydaktyk, poszukujący i twórczy metodyk, poszerzający swoje kompetencje przedmiotowe i zawodowe, rozwijający w uczniach, ale i w sobie idę edukacji całościowej, samorozwoju osobistego i zawodowego. Dobry nauczyciel potrafi wskazywać różne drogi uczenia się, uczy jak organizować warsztat pracy, jak oceniać wy-

twory pracy, jak rozwijać pasję uczenia się, jak osiągać sukces indywidualny i zespołowy, jak dziękować, gratulować i podziwiać sukcesy innych.

Prezentowana publikacja ukazuje zjawisko coachingu i tutoringu – podkreślając ich szczególną wartość dydaktyczną, która „uwidacznia się, gdy ma miejsce ich spotkanie w procesie edukacyjnym, kiedy to nauczyciel, uzyskujący w procesie podnoszenia swoich kwalifikacji wsparcie ze strony coacha, nabywa nowe narzędzie do pracy z uczniem, w wyniku czego staje się coraz bardziej świadomym i profesjonalnym pedagogiem, rozumiejącym zarówno istotę napotykaných trudności, jak też potrafiącym je rozwiązywać. W ten sposób nauczyciel sam staje się coachem, szczególnym trenerem dla swoich uczniów, wykazującym się refleksyjnością oraz zdolnością i gotowością do samoewaluacji” (s. 9).

Publikacja stanowi dydaktyczną i merytoryczną ilustrację projektu edukacyjnego *Coaching i tutoring – w stronę nowoczesnej dydaktyki* realizowanego przez 250 nauczycieli języków obcych różnych etapów kształcenia z terenu województwa kujawsko-pomorskiego. Projekt został włączony w regionalną strategię edukacji, a jego celem były działania służące podniesieniu jakości edukacji w wymiarze dydaktycznym i wychowawczym. Wartością działań i publikacji jest interdyscyplinarność oraz współpraca podmiotów z obszaru metodyki, nauki czy praktyki edukacyjnej. Podkreślają oni, że coaching i tutoring „stwarzają szansę na nową jakość w relacjach nauczyciel – uczniowie, na wzajemność tych relacji” (s. 10). Cechą tych relacji jest szacunek do wartości moralnych, wolność i podmiotowość, poszanowanie praw innych osób (s. 10).

Praca została podzielona na kilka części: coaching i tutoring – rozprawy naukowe i metodyczne; raport ewaluacyjny z realizacji projektu; wybrane autorskie programy nauczania z przedmiotów: język angielski, francuski, niemiecki, język polski dla obcokrajowców; wybrane sprawozdania ze szkoleniowych zagranicznych wyjazdów studyjnych do Finlandii i Niemiec. Informacji na temat samego projektu dostarcza czytelnikowi wstęp autorstwa Jarosława Przybyła z Wydziału Projektów Edukacyjnych i Stypendiów Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu, w którym określa, że projekt wpisuje się w działania – kompetencje nauczyciela, doskonalenie i doksztalcanie nauczycieli. Projekt został opracowany i zrealizowany z partnerskim udziałem pracowników Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu, Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy oraz Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych. Projekt skierowano do nauczycieli języków obcych różnych typów szkół i etapów kształcenia, również do kształcenia zawodowego. Dzięki temu w oparciu o różne doświadczenia udało się wypracować wartościowe strategie działań

edukacyjnych. Zadaniem projektu było umożliwienie zdobycia i podnoszenia kwalifikacji zawodowych metodą tutoringu oraz coachingu. Nauczyciele kształcili się na różnych formach: seminariach, warsztatach, kursach doskonalących, studiach podyplomowych. Cennym i atrakcyjnym uzupełnieniem były studyjne wyjazdy zagraniczne do szkół Finlandii czy Niemiec.

Zagadnienie tutoringu znane jest już w edukacji i stosowane w postaci tutoringu rówieśniczego (uczeń w roli tutora, uczeń jako ekspert) i nauczycielskiego; zagadnienie coachingu jako metody wspierania rozwoju zaczyna towarzyszyć także dydaktyce. Coaching realizowany w prezentowanym projekcie obejmował nabycie i rozwinięcie metodycznych umiejętności w kształceniu języków obcych. Objęci projektem nauczyciele występowali w roli uczestników, natomiast trenerzy (coache) pełnili funkcję osób motywujących do wdrażania nowatorskich zmian w dydaktyce przedmiotu. Zadaniem coacha było wspieranie nauczyciela w wykorzystaniu swojego potencjału oraz zdobywaniu nowych kompetencji. Funkcje coacha przejęli metodycy nauczania języków obcych. Indywidualne spotkania coachingowe pozwoliły rzetelnie określić możliwości i potrzeby zawodowe nauczyciela oraz wyznaczyć kierunek jego efektywnych działań w pracy z uczniami. Dzięki wsparciu coacha, nauczyciele opracowali autorskie programy nauczania, których realizacja objęta była superwizją. Superwizja była otwarta również dla innych nauczycieli z projektu. Sprzyjało to wymianie doświadczeń, pozyskaniu treści i nowych kompetencji w zakresie budowania programów, ewaluacji pracy, oceniania oraz motywowania ucznia, stosowania nowoczesnych technologii w pracy.

W pierwszej części – rozprawy naukowej i metodycznej o doradczym wymiarze coachingu kariery pisze Agata Wesołowska. Tekst ukazuje coaching (kariere) jako doradztwo z wyraźną rolą pomocy doradcy zawodowego i wsparcia udzielanego podopiecznym. Autorka wskazuje funkcje poradnictwa zawodowego z wyraźnym akcentem wielodyscyplinarności. Coaching odnosi się ściśle do relacji międzyludzkich, interpersonalnych, gwarantem jego powodzenia jest skuteczna komunikacja. Artur Mikiwicz w tekście *Coaching jako narzędzie zmiany* pokazuje możliwości zastosowania coachingu w pracy nauczyciela w oparciu o wybrane, inspirujące do pracy narzędzia. Autor podkreśla ważną współczesną, skuteczną rolę coachingu w edukacji, występującą obok szkoleń, terapii, monitoringu. Obok pragmatycznych działań coachingowych istotna jest refleksja coachingowa, która dotyczy: zmiany, celu działań, samoświadomości, doświadczenia i samego działania. Aby to wyzwolić, potrzebna jest energia mentalna i motywacja w linii coach – nauczyciel, by uaktywnić osobiste zaangażowanie, ażeby wprowadzić zmianę i doświadczyć sukcesu nie tylko własnego, ale także uczniów. Proble-

matykę coachingu a doradztwa edukacyjno-zawodowego podjął również Jarosław Bochenek, wskazując, że coaching służy rozwojowi, mając charakter identyfikacji pozytywnej, relacja zatem będzie dotyczyła inicjowania działań, wynikających z określenia własnych potrzeb ucznia. Coaching odnosi się do zasobów ucznia, do potrzeb i aspiracji, do talentów, nawet marzeń, zatem nie musi zbiegać się z realnymi potrzebami rynku pracy. Kluczową wartością coachingu jest „wyzwalanie takich sił, które tkwią w uczniu i jego środowisku, które można aktywizować i eksploatować w celu uzyskania pożądaných zmian”. (s. 51). Autor tekstu próbuje odpowiedzieć na pytanie – jak realizować coaching edukacyjno-zawodowy?

O coachingu i tutoringu jako nowoczesnych metodach pracy we współczesnej dydaktyce traktuje tekst Ewy Tułodzieckiej. Autorka zakłada, że coaching w dydaktyce skupia się wokół wspierania i kierowania talentów uczniów, obejmuje świadome planowanie kariery zawodowej, rozwój osobisty, usprawnianie kompetencji komunikacyjnych. Zdaniem autorki „coaching to dochodzenie do osobistych rozwiązań i strategii rozwojowych przez ucznia/studenta; coach udziela opinii, informacji zwrotnej na temat podjętych przez ucznia działań samorozwojowych” (s. 34). Autorka podkreśla to jako kluczową indywidualizację w relacji coach – uczestnik. W tekście szeroko opisuje cechy współczesnego tutora i coacha, sposób indywidualnej pracy, sięgając także do rozwiązań poznanych w czasie wizyty studyjnej w szkołach w Berlinie.

Kolejny tekst Grzegorza Grzegorzycyka nt. *Tutoring rozwojowy albo jak określenie własnego celu wpływa na wewnętrzną motywację?* Wprowadzenie w problematykę opiera się na myśli Carla Rogersa – „Nie można nauczyć drugiej osoby bezpośrednio; można jedynie ułatwić uczenie się drugiego człowieka”. Autor wskazuje, że tutor może przejmować funkcje coacha, kiedy „wychodzi z roli mistrza, a staje się kimś w rodzaju towarzysza podróży, facylitatora procesu i strażnika struktury, który za pomocą tzw. mocnych pytań ma za zadanie wzbudzić refleksję u podopiecznego, sprowokować go do namysłu nad sytuacją oraz możliwymi rozwiązaniami” (s. 41). Tutoring jako rozwijanie umiejętności budowania relacji wspierającej prezentuje również Beata Karpńska-Musiał w tekście *Tutoring naukowy, czyli relacja uczeń – mistrz w kontekście dydaktyki języka obcego (zarys problematyki)*. Celem tutoringu jest moralny i naukowy rozwój Ucznia i Mistrza. Autorka traktuje tutoring jako innowacyjną koncepcję dydaktyczną z możliwością aplikacji w różnych dydaktykach szczegółowych, w tym w szerokim kontekście w glottodydaktyce. O atrakcyjności i nowoczesności coachingu i tutoringu w formach doskonalenia zawodowego nauczycieli pisze w kolejnym tekście Paweł Zbytniewski, który wskazuje na wartość spotkań filologów z coachem, superwizji lekcji języków obcych,

profesjonalnego prowadzenia tutoriali. Autor przedstawia zalety uczestnictwa w projekcie, mające przełożenie na sukces dydaktyczny. Tekst zamyka postulat, że „polska szkoła potrzebuje kompetentnych, profesjonalnych filologów – dydaktyków, praktyków [...]” (s. 47).

Drugą część publikacji stanowi Raport ewaluacyjny z realizacji projektu w postaci wyników badań. Celem badania było pozyskanie informacji w oparciu o opracowane narzędzia (ankiety, wywiady, weryfikacje autorskich programów nauczania), czy i na ile nastąpiło udoskonalenie warsztatu zawodowego uczestników projektu oraz czy w opinii uczestników nastąpiła poprawa jakości kształcenia i efektów nauczania języków obcych w regionie? Wyniki badań wyraźnie wskazały wzrost ich kompetencji. Nauczyciele wysoko ocenili i wykazali umiejętność określania czy wzmacniania potencjału uczniów, budowania motywacji uczniów do nauki, stosowania nowoczesnych narzędzi multimedialnych.

Część trzecia jest cenna metodycznie i dydaktycznie w prezentowanej publikacji z uwagi na wartość autorskich programów nauczania w zakresie języków obcych: angielskiego, francuskiego, niemieckiego, języka polskiego jako obcego. Zaprezentowano ponad dwudziestu autorów nowoczesnych programów kształcenia. Odnoszą się one do różnych etapów kształcenia i typów szkół w regionie. Stanowią ofertę zajęć dodatkowych – tematycznych, rozwijających komunikację z wykorzystaniem innowacyjnych metod, technik i form pracy z uczniem oraz grupą.

Czwarta, ostatnia część publikacji ma postać sprawozdań z wyjazdów studyjnych, szkoleniowych do wybranych szkół Finlandii i Niemiec. Nauczyciele – uczestnicy europejskich spotkań edukacyjnych prezentują przykłady dobrych europejskich praktyk w świetle systemów edukacyjnych, dzielą się uwagami i spostrzeżeniami, a także możliwościami adaptacji rozwiązań na gruncie swojej szkoły i klasy. Sprawozdania zawierają także wnioski i rezultaty wyjazdów oraz korzyści wyrażone językiem efektów. Doskonałym wizualnym uzupełnieniem sprawozdań z wyjazdów szkoleniowych do Finlandii i Niemiec jest załączona fotorelacja autorstwa A. Wesołowskiej.

Prezentowana publikacja stanowi wartość naukową i metodyczną, dostarcza wiedzy na temat tutoringu oraz coachingu w edukacji, porządkuje tę wiedzę, pokazuje również nowe ujęcia i obszary, a przede wszystkim jako rezultat dużego projektu we współpracy kilku podmiotów służyć powinna nauczycielom, nie tylko języków obcych, ilustrując możliwości zmian w zakresie własnego rozwoju, jak i wzajemności w relacjach z uczniem.

Elżbieta Wieczór